

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Yleisten asioiden neuvosto 26.1.2026

Yleisten asioiden neuvosto kokoontuu Brysselissä maanantaina 26.1.2026. Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand.

Puheenjohtajavaltio esittelee kokouksessa **Kyproksen puheenjohtajakauden prioriteetit**. Kyproksen puheenjohtajakauden tunnuslauseena on ”Itsenäinen unioni. Avoin maailmalle.” Puheenjohtajakauden ohjelmassa unionin itsenäisyyttä korostetaan turvallisuuden (ml. puolustusvalmius ja varautuminen), kilpailukyvyyn, unionin ulkoisen ulottuvuuden sekä unionin arvojen kautta. Lisäksi unionin itsenäisyyttä käsitellään ohjelmassa tulevan monivuotisen rahoituskehysten kautta. Suomi ottaa Kyproksen puheenjohtajuuskauden esittelyn tiedoksi.

Ministerit käyvät keskustelun **eurooppalaisesta demokratian kilvestä**. Suomi pitää komission tiedonantoja EU:n demokratiakilvestä ja kansalaisyhteiskuntastrategiasta tervetulleena ja erittäin ajankohtaisena. Suomi yhtyy tiedonannoissa esitettyyn laajaan näkökulmaan demokratian vahvistamisesta. Suomi näkee myönteisenä, että elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan rooli toimivassa demokratiassa tunnustetaan ja tunnustetaan myös EU-tasolla. Demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on tärkeä osa yhteiskunnallisen kriisinkestävyuden vahvistamista. Suomi katsoo, että demokratian kehittäminen ja nykyiseen geopoliittiseen ja digitaaliseen toimintaympäristöön sisältyviin riskeihin vastaaaminen edellyttää kokonaisvaltaisia toimia ja yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Suomi pitää tärkeänä, että kilvessä keskitytään nykyisen lainsäädännön jalkauttamiseen ja tehokkaaseen toimeenpanoon ennen uusien lainsäädäntöaloitteiden antamista. Suomi pitää hyvänä komission pyrkimyksiä tehostaa nykyisen lainsäädäntökehikon valvontaa informaatioympäristön eheyden turvaamiseksi sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten. Suomi katsoo, että digitalisaation ja tekoälyn nopea kehitys edellyttää ihmiskeskeistä lähestymistapaa, jossa korostetaan kansalaisten osaamispääoman vahvistamista, osallistumista ja aktiivista toimijuutta digitaalisessa yhteiskunnassa. Suomi pitää tärkeänä verkostomaista työtettä demokratian kehittämisessä ja haasteisiin vastaamisessa, mitä Euroopan demokraattisen häiriönsietokyvyn keskus voi onnistuessaan edistää entisestään.

Lisäksi ministerit jatkavat **neuvoston vuotuista oikeusvaltiovuoropuhelua** käymällä maakohtaiset keskustelut oikeusvaltiotilanteesta Tanskassa, Virossa, Kreikassa ja Espanjassa. Suomi jatkaa oikeusvaltiokysymyksissä toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. Komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä EU:ssa. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on osaltaan edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa, ja yleistä tietoisuutta oikeusvaltioperiaatteen merkityksestä.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Kyproksen puheenjohtajakauden prioriteetit

s. 3

Puheenjohtajavaltion esitys

Keskustelu

Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen

s. 6

Keskustelu

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu

s. 11

Keskustelu

Muut asiat

Kokouksen yhteydessä järjestetään myös epävirallinen aamiaiskeskustelu EU-sääntelyn yksinkertaistamisesta Euroopan parlamentin valiokuntien puheenjohtajakokouksen (CCC) puheenjohtajan Bernd Langen kanssa.

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/150/2026-VNK-2

Kaunismaa Eeva

14.1.2026

Yleisten asioiden neuvosto 26.1.2026; Kyproksen puheenjohtajuuskauden prioriteetit

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 26.1.2026

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston puheenjohtajana kevätkauden 2026 toimiva Kypros esittelee kokouksessa puheenjohtajuuskautensa prioriteetit.

Suomen kanta

Suomi ottaa Kyproksen puheenjohtajuuskauden esittelyn tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Kyproksen puheenjohtajuuskauden ohjelman otsikko on itsenäinen unioni, avoin maailmalle. Ohjelman mukaan Euroopan unionin tulee olla itsenäinen, jota tavoitellaan sisäisen yhteistyön ja itsenäisyyden sekä tarvittavien ulkoisten kumppanien kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Ohjelmassa unionin itsenäisyyttä korostetaan turvallisuuden (ml. puolustusvalmius ja varautuminen), kilpailukyvyn, unionin ulkoisen ulottuvuuden sekä unionin arvojen kautta. Lisäksi unionin itsenäisyyttä käsitellään ohjelmassa tulevan monivuotisen rahoituskehityksen kautta.

Turvallisuuden osalta ohjelman mukaan itsenäisempi Eurooppa on myös turvallisempi Eurooppa. Turvallisuuden 360 asteen lähestymistapaa tuodaan esiin ja tukea Ukrainalle osoitetaan erityisesti sitoutumalla kansainväliseen oikeuteen. Ohjelmassa korostetaan myös puolustusvalmiutta ja strategista autonomiaa, EU–Nato-yhteistyötä. Yksittäisistä aloitteista nostetaan esiin unionin meriturvallisuusstrategian, vesiresilienssistrategian ja taloudellisen turvallisuuden strategian toimeenpano. Puheenjohtajuuskaudella priorisoidaan mm. muuttoliikepaktin ja varautumisunionin strategian toimeenpanoa.

Puheenjohtajuusohjelmassa korostetaan ennustettavan sääntely-ympäristön merkitystä kilpailukyvyille ja sen vuoksi myös sääntelyn yksinkertaistamisen tärkeyttä. Vahvempien sisämarkkinoiden todetaan olevan elinehto unionin taloudelliselle itsenäisyydelle, mikä edellyttää myös teollisuuden uudistamista. Pääomamarkkinaunionin vahvistaminen, energiaturvallisuus, digitaalinen suvereniteetti sekä kestävä tuotanto tuodaan esiin taloudellisen itsenäisyyden osa-alueina.

Unionin globaalia roolia tuodaan ohjelmassa esiin mm. laajentumisen, Ukrainan tuen, Välimeren alueen sekä Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kanssa tehtävän yhteistyön sekä kauppapolitiikan kautta.

Ohjelmassa korostetaan oikeusvaltioperiaatetta, sosiaalisia oikeuksia, ml. köyhyyden vastainen strategia ja lapsiköyhyys sekä osaamisunionin ja terveysunionin edistämistä.

Unionin tulevan monivuotisen rahoituskehityksen osalta ohjelmassa korostetaan riittävän rahoituksen merkitystä unionin strategiselle autonomialle. Etujen turvaaminen, kriittisten riippuvuuksien vähentäminen, kriiseihin ja turvallisuusuhkiin vastaaminen sekä tulevaan laajentumiseen vastaaminen ovat ohjelman mukaan rahoituskehityksen keskiössä. Ohjelman mukaan Kypros edistää puheenjohtajana neuvotteluja rakentavasti ja läpinäkyvästi tavoitteenaan antaa alustavilla luvuilla varustettu nk. neuvottelulaatikko kautensa lopulla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kyproksen puheenjohtajuuskauden ohjelma esitellään Euroopan parlamentille 20.1.2026.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 21.–23.1.2026

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset**Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät****Asiakirjat**

Programme of the Cyprus Presidency of the Council of the European Union; An autonomous union. Open to the world.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Kaunismaa, VNEUS, p. 0295 160 430.
Heli Siivola, VNEUS, p. 0295 160 476.

VAHVA-tunnus

EU/150/2026

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet**Viite**

Oikeusministeriö

Perusmuistio

EU/1126/2025-OM-4

Huotarinen Heini

19.1.2026

Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskyisten demokratioiden voimaannuttaminen

Kokous

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO (Yleiset asiat) 26.1.2025

Eduskuntatunnus -

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvoston on tarkoitus käydä keskustelu demokratiakilvestä ("Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskyisten demokratioiden voimaannuttaminen"). Keskustelua varten puheenjohtaja on laatinut keskustelupaperin 5143/26.

Suomen kanta

Yleisten asioiden neuvostossa 26.1.2026 käytävän keskustelun osalta keskeisimpiä kantoja ovat mm. seuraavat eduskuntaan 20.1.2026 toimitetussa E-selvityksessä E 109/2025 vp muodostetut kannat:

Suomi pitää komission tiedonantoja EU:n demokratiakilvestä ja kansalaisyhteiskuntastrategiasta tervetulleena ja erittäin ajankohtaisena. Suomi yhtyy tiedonannoissa esitettyyn laajaan näkökulmaan demokratian vahvistamisesta. Suomi näkee myönteisenä, että elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan rooli toimivassa demokratiassa tunnistetaan ja tunnustetaan myös EU-tasolla. Demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on tärkeä osa yhteiskunnallisen kriisinkestävyyden vahvistamista.

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin toiminnan perusta. On tärkeää, että demokratia- ja perusoikeuspolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Toimien on turvattava sanan- ja mielipiteenvapauden toteutumista.

Avoimen ja osallistuvan demokratian kehittäminen on ollut pitkään myös kansallisen demokratia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan lähtökohtana Suomessa. Onkin hyvä, että komissio on tässäkin yhteydessä mahdollistanut kansalaisille mahdollisuuden osallistua valmisteluun.

Suomi näkee, että vaikuttavien demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä edistävien toimien kehittäminen ja toimeenpano edellyttävät laaja-alaista yhteistyötä eri sidosryhmien ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Suomi pitää tärkeänä nuorten osallistumista ja nuorisoulottuvuuden valtavirtaistamista eri politiikkasektoreilla, ottaen huomioon myös heikommassa asemassa olevat nuoret.

Suomi katsoo, että demokratian kehittäminen ja nykyiseen geopolitiiseen ja digitaaliseen toimintaympäristöön sisältyviin riskeihin vastaaminen edellyttää kokonaisvaltaisia toimia ja yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Suomi pitää tärkeänä, että kilvessä keskitytään nykyisen lainsäädännön jalkauttamiseen ja tehokkaaseen toimeenpanoon ennen uusien lainsäädäntöaloitteiden antamista. Suomi pitää hyvänä komission pyrkimyksiä tehostaa nykyisen lainsäädäntökehikon valvontaa informaatioympäristön eheyden turvaamiseksi sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten.

Suomi pitää keskeisenä, että demokratiakilvessä on tunnistettu riippumattoman, vapaan ja itsenäisen median merkitys, mutta myös journalistisen median kohtaamat haasteet nykyisessä toimintaympäristössä. Suomi pitää hyvänä, että myös EU-tasolla toteutetaan toimia tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi mediayhtiöiden ja kansainvälisten digijättien välillä.

Suomi katsoo, että digitalisaation ja tekoälyn nopea kehitys edellyttää ihmiskeskeistä lähestymistapaa, jossa korostetaan kansalaisten osaamispääoman vahvistamista, osallistumista ja aktiivista toimijuutta digitaalisessa yhteiskunnassa. Suomi pitää tärkeänä laajaa sivistystä, joka tukee kriittistä ajattelua, medialukutaitoa sekä kykyä torjua disinformaatiota, misinformaatiota (tahattomasti levitettyä väärää tietoa) ja tunnistaa deep fake -väärrennöksiä sekä toimia turvallisesti digitaalisessa ympäristössä. Medialukutaidon sekä demokratia- ja kansalaistaitojen edistämällä elinikäisen oppimisen kautta tuetaan jokaisen valmiuksia navigoida verkkoympäristöissä ja osallistua digitaaliseen yhteiskuntaan nyt ja tulevaisuudessa.

Suomi pitää verkkoavusteisen rikollisuuden torjuntaa tärkeänä osana demokraattisen yhteiskunnan turvallisuuden ja luottamuksen vahvistamista sekä korostaa tässä kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön merkitystä digitaalisen toimintaympäristön suojaamisessa.

Suomi pitää tärkeänä verkostomaista työtettä demokratian kehittämisessä ja haasteisiin vastaamisessa, mitä Euroopan demokraattisen häiriönsietokyvyn keskus voi onnistuessaan edistää entisestään. On tärkeää, että työhön osallistuvat toimijat, kuten mahdolliset faktantarkistajat valitaan mukaan puolueettomasti, tasapuolisesti ja läpinäkyvästi. Keskus voisi integroida entistä paremmin eri toimijoita, koota yhteen olennaisimpia eurooppalaisia näkemyksiä informaatiovaikuttamisen torjunnasta ja saada yhteistyöstä kansalaisyhteiskunnan kanssa parempaa vastetta informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Suomi pitää hyvänä demokratiakilven aloitteita vaaliyhteistyöverkoston työn kehittämisestä ja korostaa vaaliyhteistyöverkoston ja tulevan keskuksen yhteistyötä.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajamaa on laatinut keskustelupaperin, jonka johdannossa esitellään demokratiakilpitiedonannon ja kansalaisyhteiskuntastrategian sisältöä ja täytäntöönpanoa.

Euroopan komissio antoi 12.11.2025 tiedonannon European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies -aloitteesta, jonka toimet on tarkoitus panna täytäntöön vaiheittain vuoteen 2027 mennessä. Yhdessä EU:n kansalaisyhteiskuntastrategian kanssa aloitteesta muodostuu ”demokratiapaketti”, joka täydentää vuosien 2018, 2020 ja 2023 aikaisempia kokonaisuuksia. Aloitteen tavoitteena on pitkän aikavälin strateginen lähestymistapa demokratian suojaamiseksi, vahvistamiseksi ja edistämiseksi koko hallinnon ja koko yhteiskunnan kattavalla otteella.

Tiedonannot esiteltiin yleisten asioiden neuvostossa marraskuussa 2025.

Aloite sisältää myös ehdotuksen uudesta Euroopan demokraattisen häiriönsietokyvyn keskuksista sekä EU-rahoituksen suuntaamisesta ”investointeihin demokratiaan”. Ehdotetun keskuksen on ajateltu toimivan ennen kaikkea EU-instituutioiden ja jäsenvaltioiden välisenä koordinaatio- ja tietojenvaihtokeskuksena, joka kokoaa yhteen olemassa olevia verkostoja ja rakenteita operatiivisen yhteistyön ja valmiuksien kehittämiseksi. Pääpaino on ulkoisen tiedon manipuloinnin ja vaikuttamisen (FIMI) sekä disinformaation torjunnassa. Keskuksen toiminnan on tarkoitus vahvistaa EU:n koko yhteiskunnan kattavaa lähestymistapaa, parantaa varautumista, lisätä tietoisuutta ja rakentaa demokraattista resilienssiä täysimääräisesti jäsenvaltioiden toimivaltuuksia kunnioittaen.

Komissaari McGrath pyysi 15.12.2025 päivätyllä kirjeellä kansallisen koordinaatiopisteen nimeämistä keskuksen toimintaan osallistumisen edistämiseksi, ja ilmoitti keskuksen työn käynnistämisestä ministeritasolla yleisten asioiden neuvoston yhteydessä 24.2.2026 sekä sitä edeltävästä teknisestä kokouksesta Brysselissä 29.1.2026.

Eurooppa-neuvosto muistutti joulukuussa 2025 demokratian resilienssin vahvistamisen tärkeydestä, painotti tarvetta torjua disinformaatiota ja FIMI-ilmiöitä sekä suojella vapaata ja moniarvoista mediaa. Tässä yhteydessä korostettiin verkkoalustojen oikeudellista vastuuta laittoman sisällön ja disinformaation leviämisen torjunnassa sekä EU:n sääntelyautonomiamia digitaalisella alalla.

Puheenjohtajavaltio ilmaisee sitoutumisensa tiiviiseen yhteistyöhön komission ja jäsenvaltioiden kanssa demokratian häiriönsietokyvyn vahvistamiseksi. Ilman että ennakoitaa vuoden 2027 jälkeistä monivuotista rahoituskehystä koskevia neuvotteluja, puheenjohtajavaltio ehdottaa ministeritason jatkokeskustelujen ohella teknisen tason seuranta, johon sisältyy rakenteellinen keskustelu yleisten asioiden työryhmässä demokratian resilienssin vahvistamisesta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asiakirjat eivät ole oikeudellisesti sitovia. Komissio on edistellyt demokratiakilpi-tiedonantoa neuvoston yleisten asioiden ja hybridiasioden työryhmässä.

SEU 2 artiklan mukaan EU:n perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina.

Demokratian periaatteista, mukaan lukien kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan osallistaminen, määrätään SEU II osastossa (9–12 artikla).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Demokratiakilpeä varten on Euroopan parlamentissa perustettu oma valiokunta, jonka työssä on käsitelty laajasti erilaisia demokratiakilven aiheita. Valiokunnassa on varaesittelijänä ollut Mika Aaltola (EPP, FI).

Valiokunta on laatinut työasiakirjan EUDS/10/02213, 2025/2069(INI) eurooppalaisen demokration ja eurooppalaisten arvojen suojelusta, joka sisältää valiokunnan havainnot ja suositukset demokratiakilpeä ajatellen (esittelijä Tomas Tobé/EPP, SE). Työasiakirjassa korostetaan, että on tärkeää vahvistaa unionin valmiuksia havaita, estää ja torjua ulkomaista tiedonmanipulointia ja häirintää sekä muita hybridiuhkia, tarvetta luoda uusi riippumaton rakenne, vahvistaa digitaalista puolustusta sekä edistää riippumattomien tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan roolia. Asiakirjassa käsitellään myös pakotteiden roolia, demokratioiden selviytymiskyvyn merkitystä EU:n rajojen ulkopuolella ja tarvetta edistää siviilivalmiutta moniulotteisten kriisien aikakaudella.

Valiokunta piti 24.11.2025 kuulemisen oikeuskomissaari McGrathin kanssa demokratiakilvestä. Valiokunnan näkemyksissä korostui tuki demokratiakilven tavoitteille, mutta kriittisiä arvioita esitettiin konkreettisten aloitteiden vähäisyydestä sekä uuden keskuksen roolin epäselvyydestä ja siihen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Jotkut oikeistoryhmät esittivät näkemyksiä liiallisesta puuttumisesta sananvapauteen median tukemisen kautta tai komission puuttumisesta vaalien vapauteen Romaniassa tai Unkarissa.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 21.–23.1.2026

E-kirje: EU-13-jaosto ja EU-35-jaosto kirjallinen menettely 18.–22.12.2025.

Demokratiakilpeä koskevaa ennakkovaikuttamisasiakirja on ollut EU-13 ja EU-35-jaostoissa kommentoilla 6.6.-11.6.2025.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Eduskunta ei ole vielä ehtinyt käsitellä e-kirjettä.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannoilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia. Tiedonannoissa esitetään kuitenkin toimenpiteitä, joilla on vaikutuksia Unionin talouteen ja listataan rahoitusohjelmia, joilla toimia on tarkoitus rahoittaa. Erityisesti mainitaan AgoraEU-ohjelman ehdotettu lähes 9 miljardin euron budjetti.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

5143/26

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heini Huotarinen, OM, p. 02951 50003

VAHVA-tunnus

EU/1126/2025

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet**Viite** Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/384/2025-VNK-40

Peltoniemi Maria

19.1.2026

Yleisten asioiden neuvosto 26.1.2026; neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu, maakohtainen keskustelu, näkemysten vaihto

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 26.1.2026

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi kuudennen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa 8.7.2025 (COM(2025) 900 final). Oikeusvaltiokertomuksessa esitetään yhteenveto EU:n oikeusvaltiotilanteesta ja jäsenvaltiokohtaisiin maakohtaisiin lukuihin (27 kpl) sisällytetyt arvioinnit kunkin jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta, sekä näiden pohjalta annetut maakohtaiset suositukset. Lisäksi komissio on arvioinut jäsenvaltioiden edistymistä vuoden 2024 kertomukseen sisällyttyjen suositusten noudattamisessa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää vuoden 2024 tavoin maaluvut myös neljästä laajentumisprosessissa pisimmälle edenneestä ehdokasmaasta, Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus sisältää ensimmäisen kerran arvion jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta myös EU:n sisämarkkinoiden näkökulmasta.

Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta on käyty yleisten asioiden neuvostossa 16.9.2025 EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva horisontaalinen keskustelu sekä oikeusvaltiotilanteen yleistä suuntausta tietyissä ehdokasmaissa koskeva näkemystenvaihto Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian osalta.

Jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta käsiteltiin vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen pohjalta edellisen kerran yleisten asioiden neuvostossa 17.11.2025 Bulgarian, Tšekin, Irlannin ja Saksan osalta.

Yleisten asioiden neuvostossa 26.1.2026 on tarkoitus käsitellä jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta Tanskan, Viron, Kreikan ja Espanjan osalta.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä EJ 4/2025 vp (E 17/2019 vp)

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. On tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta. Keskinäinen luottamus osaltaan varmistaa myös investointeja suosivan toimintaympäristön toteutumista sisämarkkinoilla.

Komission vuotuinen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi EU:ssa. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on osaltaan edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa, ja yleistä tietoisuutta oikeusvaltioperiaatteen merkityksestä. Valtioneuvosto panee kuitenkin huolestuneena merkille, että joissakin jäsenvaltioissa on edelleen merkittäviä järjestelmätason ongelmia.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiovälineiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että jo olemassa olevia oikeusvaltiovälineitä käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi, ja että uusia välineitä kehitetään tarvittaessa myös jatkossa.

Valtioneuvosto pitää oikeusvaltioon liittyvien ongelmien sisämarkkinavaikutusten sisällyttämistä oikeusvaltiokertomukseen hyvänä kehityksenä. Tämä voi osaltaan edistää sisämarkkinoiden toimintaa ja mahdollisten sisämarkkinoihin vaikuttavien oikeusvaltiohaasteiden tunnistamista ennakkollisesti. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti myös ehdokasmaiden sisällyttämiseen EU:n oikeusvaltiokertomukseen ja katsoo, että sitoutuminen EU:n oikeusvaltiovälineisiin voi osaltaan edistää ehdokasmaiden sitoutumista yhteisiin arvoihin. Tältä osin Suomi kuitenkin korostaa, että jäsenyyuskriteerien täyttymistä ehdokasmaissa tulee arvioida liittymisprosessin mukaisissa erillisissä ja oikeusvaltioraportointia huomattavasti yksityiskohtaisemmissa menettelyissä, joissa oikeusvaltiouudistukset ovat keskiössä ja määrittävät liittymisprosessin tahdin (E 46/2024 vp).

Valtioneuvosto korostaa, että unionin budjetista saatava rahoitus on linkitettävä tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että komissio ei tulevaa monivuotista rahoituskehystä (MFF 2028-2034) koskevassa ehdotuksessaan esitä muutoksia voimassa olevaan ja toimivaan ehdollisuusasetukseen, jota siis sovelletaan myös jatkossa kaikkeen EU-rahoitukseen. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission

tavoitteeseen lisätä entisestään oikeusvaltioperiaatteen ja rahoituksen saamisen välistä ehdollisuutta tulevassa rahoituskehityksessä. Edelleen Valtioneuvosto pitää hyvänä komission tavoitetta tiivistää oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU:n budjetista osoitetun rahoituksen välistä yhteyttä. EU-rahoitusinstrumenteilla myös tärkeällä tavalla tuetaan oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian toteutumista.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään yleisten asioiden neuvostossa ja oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyjä toimia noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista vahvistavassa työssä. Komissio on tehnyt työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä oikeusvaltiovälineitä käyttäen. Oikeusvaltioperiaatteen liittyviä välineitä on systemaattisesti vahvistettu vuodesta 2019 lähtien. Oikeusvaltiovälineet ovat monipuolistuneet (mm. oikeusvaltiokertomus, ehdollisuusasetus, neuvoston oikeusvaltiokertomukseen perustuva oikeusvaltiovuoropuhelu) ja komissio on antanut aloitteita, joilla on merkitystä oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä (mm. tiedotusvälineiden vapauden ja moninaisuuden edistämiseksi annettu Eurooppalainen medianvapaussäädös (EMFA), joka tuli voimaan toukokuussa 2024, ja korruptiontorjunnan tehostamiseksi toukokuussa 2023 annettu direktiiviehdotus, joka on parhaillaan kolmikantaneuvotteluissa).

Komission vuonna 2019 antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa (COM(2019) 343 final) todettiin, että komissio syventää oikeusvaltioperiaatteen liittyvän kehityksen seurantaa jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen (E 17/2019 vp). Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisälsi ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen (EJ 19/2020 vp). Tämän jälkeen komissio on antanut vuosittain oikeusvaltiokertomusta koskevan tiedonannon.

Komission vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus on kuudes laatuaan ja ensimmäinen nykyisen komission toimikaudella. Kertomus käsittää edellisten vuosien tavoin yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja maakohtaiset luvut, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta ja vuoden 2024 jälkeen tapahtunutta kehitystä. Komissio on arvioinut sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ja edistäneet niille vuonna 2024 annettuja suosituksia. Lisäksi jäsenvaltioille on osoitettu uudet jäsenvaltiokohtaiset suositukset, joiden tarkoituksena on tukea uudistustyötä.

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan vuoden 2024 tavoin jäsenvaltioiden lisäksi myös laajentumisprosessissa pisimmälle edenneiden Albanian, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian oikeusvaltiokehitystä. Tämän tarkoituksena on tukea maiden uudistuspyrkimyksiä ja varmistaa, että maat jatkavat oikeusvaltionsa kehittämistä edetäkseen kohti EU-jäsenyyttä. Laajentumismaille ei oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä anneta suosituksia, vaan suositukset annetaan erikseen vuotuisen laajentumispaketin yhteydessä.

Oikeusvaltiokertomus sisältää katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja siihen liittyviin toimiin EU:ssa. Lisäksi oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan oikeusvaltiokehitystä neljän oikeusvaltioperiaatteen sisältämän keskeisen pilarin avulla: i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehys, iii) tiedotusvälineiden moniarvoisuus ja vapaus, sekä iv) hallitusjärjestelmän osien keskinäinen valvonta (nk. checks and balances). Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa tarkastellaan ensimmäisen kerran oikeusvaltioperiaatetta myös EU:n sisämarkkinoiden perustana (nk. sisämarkkinaulottuvuus). Sisämarkkinaulottuvuus ei muodosta omaa pilariaan, vaan sitä on tarkasteltu osana muita pilareita. Myös laajentumismaiden tarkastelu sisältää sisämarkkinaulottuvuuden.

Komission mukaan oikeusvaltiokertomus vahvistaa kumppanuutta jäsenvaltioiden kanssa, korostaen ennaltaehkäisevää ja vuoropuheluun perustuvaa lähestymistapaa. Komissio katsoo jäsenvaltioille annettavien suositusten auttavan maita oikeusvaltiotoimiensa suuntaamisessa ja priorisoinnissa. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen mukaan jäsenvaltioiden sitoutuminen oikeusvaltiokertomuksen suosituksiin on vahvaa. Vuonna 2024 annetuista suosituksista 57 % on toteutettu kokonaan tai osittain. Komissio huomioi, että joidenkin suositusten toteuttaminen voi kestää kauemmin meneillään olevien poliittisten prosessien, vaalisyklien tai sidosryhmien kuulemisten vuoksi. Suositusten toimeenpanossa eteneminen on epätasaista ja joissakin jäsenvaltioissa oikeusvaltiotilanne on heikentynyt entisestään tai suositusten noudattamiseen ei ole ryhdytty.

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Tanskassa, Virossa, Kreikassa ja Espanjassa

Tanskassa oikeuslaitoksen koettu riippumattomuus on edelleen erittäin korkealla tasolla sekä suuren yleisön että yritysten keskuudessa. Oikeuslaitoksen resursseja lisätään asteittain ja tehokkuuden parantamiseen tähtääviä menettelysääntöjä pannaan täytäntöön. Tuomioistuinten organisaatiosta, rakenteesta ja tehtävistä raportoimaan on asetettu valiokunta. Vuonna 2020 aloitettu oikeusapujärjestelmän tarkistustyö jatkuu. Keskimääräiset käsittelyajat ovat pidentyneet. Tanskaa pidetään yhtenä maailman vähiten korruptoituneimmista maista. Korruptiontorjuntaohjelma soveltuu EU:n rahoittamiin hankkeisiin ja korruptionrikosten tutkinnan ja syytteeneseenpanon seurantajärjestelmä mahdollistaa säännöllisen raportoinnin. Poliittisten puolueiden yksityistä rahoitusta koskevien sääntöjen uudistus on vireillä parlamentissa. Ministereiden pyörövi-ilmiotä tai lobbausta koskevia sääntöjä tai parlamentin integriteettisääntöjen vahvistamista ei ole suunnitteilla. Ulkomainen lahjonta on korruptionriskin painopistealue. Tanskan radio- ja televisiolautekunnan sekä lehdistöneuvoston henkilöstöresursseja on vahvistettu. Työ tiedonsaantioikeuden vahvistamiseksi jatkuu. Toimittajien turvallisuus on edelleen korkealla tasolla. Lainsäädäntöprosessi on yleisesti osallistava, ja sääntöjä on muutettu, jotta parlamentilla olisi enemmän aikaa lainsäädäntöehdotusten käsittelyyn. Tanskan ihmisoikeusinstituutti sai uudelleen A-akkreditoinnin. Kansalaisyhteiskunnan tila on Tanskassa edelleen avoin.

Virossa oikeusjärjestelmän digitalisoinnin taso on EU:n korkeimpia. Maassa valmistellaan uudistusta, jolla tullaan yhdistämään kaikki saman oikeusasteen tuomioistuimet. Oikeuslaitoksen suuri työmäärä on haaste, ja vahvistetut budjettileikkaukset saattavat pahentaa sitä. Lakiesityksessä esitetään oikeudenkäyntimaksujen korotusta tietyissä menettelyissä. Tuomioistuimet toimivat yleisesti ottaen tehokkaasti, vaikka siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden käsittelyajat ovat hieman pidentyneet. Useita lakiesityksiä, joilla pyritään parantamaan oikeudenkäytön tehokkuutta rikos-, siviili- ja kauppaoikeuden aloilla, käsitellään parhaillaan. Vuosien 2021–2025 korruptionvastaisen toimintasuunnitelman täytäntöönpano on aikataulussa ja seuraavaa strategista kehystä valmistellaan. Talousrikosten tutkinnan ja syytteeneseenpanon edistämiseksi on otettu käyttöön toimenpiteitä. Hallituksen odotetaan hyväksyvän puolueiden rahoituskehyksen uudistus. Kaikki parlamentin poliittiset puolueet sopivat parlamentaarisen lobbauksen puitteista, ja hallituksen lobbaussääntöjä arvioidaan parhaillaan. Myös korkean tason tehtävien pyörövi-ilmiotä koskevat säännöt ovat keskustelun kohteena. Uutta lainsäädäntöä ilmiäntajien suojelusta ja eturistiriitoja koskevia sääntöjä pannaan täytäntöön. Viron kansallinen

mediasääntelyviranomainen on säilyttänyt riippumattomuutensa. Hallitus pyrkii parantamaan julkisen median pitkän aikavälin taloudellista vakautta ja riippumattomuutta lainsäädäntöuudistusten avulla. Valmistelussa on lainsäädäntöuudistuksia, joilla vahvistetaan median sääntelyä ja vastataan kansallisen turvallisuuden huolenaiheisiin samalla, kun pyritään lisäämään avoimuutta. Toimittajien suojelua koskeva kehys on suotuista. Hallitus on tunnistanut osa-alueita lainsäätämistä koskevan kuulemisprosessin parantamiseksi. Oikeuskanslerin ja valtionalouden tarkastusviraston taloudellista autonomiaa on vahvistettu. Tilintarkastustoimintalain muutos helpottaa kansalaisyhteiskunnan järjestöjen raportointivelvoitteita.

Kreikassa oikeuslaitos on toteutetun uudistuksen jälkeen osallistunut tuomioistuinlaitoksen korkeimpiin virkanimityksiin. Oikeuslaitos on esittänyt aloitteita yleisön luottamuksen palauttamiseksi oikeusjärjestelmään. Merkittäviä oikeusvaltioperiaatteeseen liittyviä uudistuksia toteutetaan parhaillaan vuoropuhelussa komission kanssa. Niitä rahoitetaan elpymis- ja palautumistukivälineestä ja tuetaan teknisen tuen välineellä. Uudistukset siviili- ja rikosoikeuden alalla sekä digitalisaatioasteen parantamiseen tähtäävät hankkeet edistyvät hyvin. Yritykset suhtautuvat myönteisesti vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytön edistämiseen tähtääviin toimiin. Oikeudenkäyntien pituus aiheuttaa edelleen vakavia haasteita. Uutta kansallista korruptiontorjuntasuunnitelmaa kehitetään parhaillaan. Poliisivoimissa tehtiin organisaatiomuutoksia järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi ja kurinpitomenettelyjen parantamiseksi. Yhteistä asianhallintajärjestelmää valmistellaan parhaillaan, osana pyrkimyksiä parantaa korruptiotapausten, ml. korkean tason tapausten, syytteiden nostamisen ja lopullisten tuomioiden antamista. Varallisuusilmoituksia koskevaa lakia tarkistettiin ilmoitusten jättämisen ja tarkistamisen helpottamiseksi. Puolueiden rahoitusta koskeviin sääntöihin tehdyt muutokset selkeyttävät sääntelykehikkoa. Lobbausta koskevien sääntöjen tehokas täytäntöönpano ja valvonta on parantunut, mutta lisätoimenpiteitä tarvitaan. Mediaviranomaisen resursseja on vahvistettu työntekijöiden määrän kasvaessa, mutta sen riippumattomuudesta ja rahoituksesta on huolta. Kesäkuussa 2025 hyväksyttiin uusi laki, joka vahvistaa painetun ja sähköisen lehdistön julkisuutta ja läpinäkyvyyttä, vahvistaa toimituksellista riippumattomuutta ja institutionaalisia suojatoimia valtion mainonnan, journalismin ja tekijänoikeuksien suojan osalta. Asiakirjojen saatavuutta koskevaa lainsäädäntöä on parannettu merkittävästi, vaikka sen täytäntöönpanossa on edelleen haasteita. Toimittajien turvallisuuden osalta on tapahtunut myönteisiä kehityskulkuja, vaikka käytännön tasolla on edelleen haasteita. Myönteinen suuntaus välttää nopeutettuja lainsäädäntömenettelyjä jatkuu, ja julkisten kuulemisten lakisääteistä aikataulua noudatetaan. Yhteydenpito kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa ei ole vielä säännöllistä ja jatkuvaa.

Espanjassa tuomarineuvosto uudistettiin vuonna 2024 ja tiettyjä toimia tuomarijäsenten nimitysmenettelyn mukauttamiseksi on tehty. Puolustautumisoikeutta koskeva laki hyväksyttiin ja oikeusapujärjestelmää on vahvistettu. Lisätoimenpiteitä pannaan täytäntöön oikeuslaitoksen digitalisoinnin parantamiseksi ja oikeusjärjestelmän resursseihin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Tuomarit ja syyttäjät järjestävät mielenosoituksia, jotka heijastavat jännitteitä ehdotettujen oikeuslaitoksen uudistusten ympärillä. Oikeudenkäyntien pituus on edelleen haaste, ja tilanteen parantamiseksi on hyväksytty uusia toimenpiteitä. Hallituksen on hyväksyttävä kattava strategia korruption ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, mutta työ sen parissa on vielä kesken. Rikosprosessilain tarkistustyö on käynnissä, ja korkean tason korruption tutkinnan ja syytteeseenpanon aikojen lyhentämiseksi on osoitettu lisää resursseja, kun taas ulkomaisen lahjonnan valvonnan taso on edelleen alhainen. Eri viranomaisten välinen yhteistyö korruption torjunnassa on hyvää. Parlamentille on jätetty lakiesitys lobbauksen sääntelemiseksi ja eturistiriitaviraston riippumattomuuden ja valtuuksien vahvistamiseksi. Audiovisuaalisen alan sääntelyviranomaisen valmistautuu uusiin valvontatehtäviin. Muiden medioiden kuin audiovisuaalisten mediapalveluiden, videonjakoalustojen ja vaikuttajien omistajuuden läpinäkyvyys on huolenaihe. Tiedon saatavuuden parantamista koskevan suosituksen toteuttamisessa ei ole toistaiseksi edistytty. Käynnissä olevista lainsäädäntöehdotuksista huolimatta toimittajat kohtaavat edelleen

kasvavia haasteita työolojen ja turvallisuuden osalta. Espanjan perustuslakituomioistuinin julisti armahduslain perustuslain mukaiseksi. Armahduslakiin liittyviä ennakkoratkaisupyyntöjä on jätetty Euroopan unionin tuomioistuimelle. Kansalaisten turvallisuutta koskevan lain uudistamiseksi on tehty esitys, jolla puututaan sidosryhmien aiemmin esiin nostamiin huolenaiheisiin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 9 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa tiedonannon käsittelyn vastuuvaliokuntana toimii kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman (2024/2078(INI)) komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksesta 18.6.2025.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 21.–23.1.2026.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E-jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 vp, 19/2020 vp, 9/2021 vp ja 7/2022 vp, 3/2023 vp, 9/2024 vp, 4/2025 vp sekä SuVL 2/2019 vp ja LaVL 18/2024 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannoilla ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

EU:n muista oikeusvaltiövälineistä ja niihin liittyvistä prosesseista

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille. Asetusta sovelletaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sekä elpymis- ja palautumistukivälineeseen. Asetuksessa säädetään maksujen suorittamatta jättämisestä, pidättämisestä tai niiden takaisinperinnästä tilanteissa, joissa oikeusvaltion periaatteiden rikkominen jäsenvaltiossa vaikuttaa tai uhkaa vakavasti vaikuttaa unionin talousarvion moitteetomaan varainhoitoon tai unionin taloudellisten etujen suojaamiseen riittävän suoraan (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen).

Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 ehdollisuusasetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa. Komissio on antanut maaliskuussa 2022 asetuksen soveltamista tarkentavat suuntaviivat. Komissio on käynnistänyt muodollisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Komissio antoi asiassa ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi 18.9.2022. Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei oltu vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeensä. Neuvosto hyväksyi neuvoston täytäntöönpanopäätöksen kirjallisessa menettelyssä 15.12.2022. Komissio on sittemmin sekä 13.12.2023 että 16.12.2024 antamissaan päätöksissä katsonut, että Unkarin ilmoittamilla korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarin oikeusvaltiotilannetta koskeviin puutteisiin.

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa yhdeksän kertaa, viimeksi lokakuussa 2025 ja lisäksi neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja.

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus keskittyy perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Viimeisin vuoden 2024 kertomus keskittyi EU-rahoitukseen, jolla edistetään, suojellaan ja pannaan täytäntöön perusoikeuksia kaikkialla EU:ssa.

Asiakirjat

COM(2025) 900 final, SWD(2025) 926 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Maria Peltoniemi, +358 295 160537

VAHVA-tunnus

EU/384/2025

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet